קיצור שלחן ערוך — דיני נטילתן וסדר ההקפות

נוֹטֵל אֶת הַלּוּלָב עִם הָאֶגוּד וְשִׁדְרַת הַלּוּלָב כְּנֶגֶד פָּנָיו בִּימִינוֹ, וְאֶת הָאֶתְרוֹג בִּשְׂמֹאלוֹ. וְכֵיוָן שֶׁבְּכָל הַמְצוֹת צְרִיכִין לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן קֹדֶם עֲשִׂיָתָן, וְגַם הָאֶתְרוֹג צְרִיכִין לְהַחֲזִיק דֶּרֶךְ גְּדִילָתוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁהָעֹקֶץ שֶׁבּוֹ נָחְתַּךְ מִן הָאִילָן יִהְיֶה לְמַטָּה, וְהַשּׁוֹשַׁנְתָּא לְמַעְלָה, עַל כֵּן כְּשֶׁהוּא נוֹטֵל אֶת הָאֶתְרוֹג קֹדֶם שֶׁמְּבָרֵךְ, יִטְּלֵהוּ בְּהִפּוּךְ, הָעֹקֶץ לְמַעְלָה וְהַשּׁוֹשַׁנְתָּא לְמַטָּה, שֶׁלֹּא יֵצֵא בּוֹ. וּמְבָרֵךְ מְעֻמָּד עַל נְטִילַת לוּלָב. (לְפִי שֶׁהַלּוּלָב גָּבוֹהַּ מִכֻּלָּן, חָשׁוּב הוּא וְנִקְרֵאת כָּל הָאֲגוּדָּה עַל שְׁמוֹ). וּבְיוֹם הָרִאשׁוֹן, מְבָרֵךְ גַּם שֶׁהֶחֱיָנוּ. וְאִם חָל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן בַּשַּׁבָּת, שֶׁאֵין נוֹטְלִין בּוֹ לוּלָב, אֲזַי מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי. וּמְנַעְנֵעַ לְאַרְבַּע רוּחוֹת כַּסֵּדֶר הַזֶּה, מִזְרָח, דָּרוֹם, מַעֲרָב, צָפוֹן, מַעְלָה, מָטָּה. וְכֵן בַּנְּעָנוּעִים שֶׁבַּהַלֵּל, וְכֵן בַּהַקָּפָה, יַזְהִיר לְקָרֵב אֶת הָאֶתְרוֹג אֶל הַלּוּלָב, שֶׁלֹּא יִהְיֶה פֵּרוּד בֵּינֵיהֶם. אִם הִפֵּךְ וְנָטַל אֶת הָאֶתְרוֹג בַּיָּמִין וְאֶת הַלּוּלָב בַּשְּׂמֹאל, יַחֲזוֹר וְיִטְּלֵם בְּלֹא בְּרָכָה.

אִשֵּׁר, נוֹטֵל אֶת הַלּוּלָב בִּימִינוֹ שֶׁהִיא שְׂמֹאל כָּל אָדָם, וְאֶת הָאֶתְרוֹג בִּשְׂמֹאלוֹ. וְאִם הִפֵּךְ, חוֹזֵר וְנוֹטְלֵם בְּלֹא בְּרָכָה. וּמִי שֶׁהוּא שׁוֹלֵט בִּשְׁתֵּי יָדָיו, חֵרֵי הוּא כְּכָל אָדָם.

נָכוֹן שֶׁיַּחֲלֹץ אֶת הַתְּפִלִּין קֹדֶם נְטִילַת לוּלָב. וּלְכָל הַפָּחוֹת יָסִיר אֶת הָרְצוּעָה מֵעַל יָדוֹ, שֶׁלֹּא תְּהֵא חֲצִיצָה. גַּם נָכוֹן לְהָסִיר הַטַּבָּעוֹת שֶׁבְּאֶצְבְּעוֹתָיו.

סֵדֶר הַנְּעָנוּעִים בַּהַלֵּל, כָּךְ הֵם: בְּהוֹדוּ יֵשׁ שֵׁשׁ תֵּבוֹת חוּץ מִן הַשֵּׁם, וְינַעְנֵעַ בְּכָל תֵּבָה לְרוּחַ אֶחָד, וּבַשֵּׁם לֹא יְנַעְנֵעַ. בְּהוֹדוּ, לַמִּזְרָח, כִּי, לַדָּרוֹם, טוֹב, לְמַעֲרָב. כִּי לַצָּפוֹן. לְעוֹלָם, לְמַעְלָה. חַסְדּוֹ, לְמָטָּה. שְׁלִיחַ הַצִּבּוּר אֵינוֹ מְנַעְנֵעַ אֶלָּא בְּהוֹדוּ וּבְיֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל. וְהַצִּבּוּר, בְּכָל פַּעַם שֶׁאוֹמְרִים הוֹדוּ. וּבָאָנָא שְׁלִיחַ הַצִּבּוּר אֵינוֹ מְנַעְנֵעַ אֶלָּא בְּהוֹדוּ וּבְיֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל. וְהַצִּבּוּר, בְּכָל פַּעַם שֶׁאוֹמְרִים הוֹדוּ. וּבָאָנָא שְׁלִיחַ הַצִּבּוּר גַּם הַצִּבּוּר, מְנַעְנְעִים רַק בְּאָנָּא ה' הוֹשִׁיעָה נָּא. וְכֵיוָן שֶׁמִּלְבַד הַשֵּׁם יֵשׁ בּוֹ שָׁלֹשׁ תֵּבוֹת, מְנַעְנְעִים בְּכָל תֵּבָה לְשִׁתֵּי רוּחוֹת. וּבְהוֹדוּ שֶׁבְּסוֹף הַלֵּל גַּם כֵּן מְנַעְנְעִים שְׁלִיחַ הַצִּבּוּר וְהַצִּבּוּר. כְּשֶׁמְּנַעְנֵעַ לְמַטָּה, יַשְׁפִּיל רַק יָדָיו לְמַטָּה, וְהַלּוּלָב עִם שְׁאָר הַמִּינִים יִשָּׁאֲרוּ כְּדֶרֶךְ גְּדִילָתָן. וְיֵשׁ נוֹהֲגִין שֶׁמְּהַפְּכִין אֶת הַלּוּלָב לְצַד מָטָּה. וְאַל יְשַׁנֶּה אָדָם מִן הַמִּנְהָג. אֵינוֹ צָרִיךְ לַהֲפֹךְ פָּנָיו לַצַּד שֶׁהוּא מְנַעְנֵעַ, רַק רֹאשׁ הַלּוּלָב יַטֶּה. וְהַנְּעָנוּעַ אֵינוֹ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּחֹזֶק, אֶלָּא כִּסְכּוּס מְעַט כְּדֵי שֶׁיִּתְנַעְנְעוּ הֶעָלִין, סַגִּי.

אָסוּר לֶאֱכֹל קֹדֶם נְטִילַת לוּלָב. וּמִי שֶׁהוּא בַּדֶּרֶךְ וּמְצַפֶּה שֶׁיָּבוֹא לְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ שָׁם אֶתְרוֹג וְלוּלָב, וְכֵן הַדָּרִים בְּיִשּׁוּבִים וּמְשַׁלְּחִים לָהֶם אֶתְרוֹג וְלוּלָב, צְרִיכִין לְהַמְתִּין עַד חֲצוֹת וְלֹא יוֹתֵר, כִּי אָסוּר לְהִתְעַנּוֹת בְּיוֹם טוֹב וּבְחֹל הַמּוֹעֵד, יוֹתֵר. וּמִי שֶׁחָלַשׁ לִבּוֹ לְהַמְתִּין עַד חֲצוֹת הַיּוֹם, יָכוֹל לִטְעוֹם אֵיזֶה דָּבָר קֹדֶם. אֲבָל מִי שֶׁאֵין לִבּוֹ חָלָשׁ יֵשׁ לוֹ לְהַחְמִיר אֲפִלּוּ בִּטְעִימָה.

מֻתָּר לְהַחֲזִיר הַלּוּלָב בְּיוֹם טוֹב לַמַּיִם וּלְהוֹסִיף עָלָיו מַיִם, אֲבָל לֹא יַחֲלִיף. וּבְחֹל הַמּוֹעֵד, מִצְוָה לְהַחֲלִיף אֶת הַמַּיִם, כְּדֵי שֶׁיִּשָּׁאֵר הַלּוּלָב לַח וּמְהֻדָּר. וְנוֹהֲגִין לִקַּח בְּחֹל הַמּוֹעֵד בְּכָל יוֹם עֲרָבָה חֲדָשָׁה לַלּוּלָב, וְהוּא הֲדוּר מִצְוָה.

הֲדַס שֶׁל מִצְוָה, אָסוּר לְהָרִיחַ בּוֹ בְּכָל שִׁבְעַת יְמֵי הֶחָג, אֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת. אֲבָל בְּאֶתְרוֹג, מֻתָּר לְהָרִיחַ בּוֹ בְּשַׁבָּת, וּמְבָרְכִין עָלָיו, הַנּוֹתֵן רֵיחַ טוֹב בַּפֵּרוֹת. וּבְשְׁאָר יְמֵי הֶחָג, אֵין לְהָרִיחַ בּוֹ אֲפִילּוּ שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת

נְטִילָתוֹ לָצֵאת בּוֹ, מִשּׁוּם דְּיֵשׁ סָפֵק בְּרָכָה. הַלּוּלָב, אָסוּר לְטַלְטְלוֹ בַּשַּׁבָּת אֲפִלּוּ לְצֹרֶךְ גּוּפוֹ וּמְקוֹמוֹ, מִשּׁוּם דַּהֲוֵי מֻקְצֶה. אֲבָל הָאֶתְרוֹג, כֵּיוָן שֶׁיְּכוֹלִין לְהָרִיחַ בּוֹ, אֵינוֹ מֻקְצֶה, וּמֻתָּר לְטַלְטְלוֹ. וּמֻתָּר לִתְּנוֹ לְתוֹךְ הַמּוֹכִין שֶׁהָיָה בָּהֶם קֹדֶם יוֹם טוֹב, שֶׁכְּבָר קָלְטוּ הָרֵיחַ. אֲבָל לֹא יִתְּנֶנּוּ לְתוֹךְ מוֹכִין חֲדָשִׁים אוֹ לְבֶגֶד, מִשּׁוּם דְּמוֹלִיד רֵיחָא.

בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן, אֵין יוֹצְאִין בְּלוּלָב וּשְׁאָר מִינִים שְׁאוּלִים, אֶלָּא צְרִיכִין שֶׁיִּהְיוּ שֶׁלּוֹ מַמָּשׁ, דִּכְתִיב, וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, וְדָרְשִׁינַן, לָכֶם, מִשֶּׁלָּכֶם, לְהוֹצִיא אֶת הַשָּׁאוּל. וּבְנֵי חוּץ לָאָרֶץ שֶׁעוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים מִסֻּפָּקָא, גַּם בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי אֵין מְבָרְכִין עָלָיו. וְאִם אַחֵר נוֹתְנָם לוֹ בְּמַתָּנָה עַל מְנָת לְהַחֲזִיר, הֲוֵי מַתָּנָה וְיוֹצֵא בָּהֶם. וַאֲפִילּוּ נוֹתְנָם לוֹ סְתָם לָצֵאת בָּהֶם, נֶחְשָׁב כְּאִלּוּ אָמַר לוֹ בְּפֵרוּשׁ שֶׁהוּא נוֹתְנָם לוֹ בְּמַתָּנָה עַל מְנָת לְהַחֲזִיר. אִם אֵין הָאִישׁ בְּבֵיתוֹ וְהָאִשָּׁה רוֹצָה לִתְּנָם לְאַחֵר לָצֵאת בָּהֶם, תַּלְיָא בְּאָמְדַן דַּעַת הַבַּעַל, אִם הוּא גַּבְרָא דְּקָפִיד אוֹ לָא.

שְׁתָּפִים שֶׁקָּנוּ לָהֶם אֶתְרוֹג וּשְׁאָר הַמִּינִים, מִסְתָּמָא אַדַּעְתָּא דְּהָכִי קָנָאוּם, דִּבְשָׁעַת מִצְוָתָן כָּל אֶחָד מַקְנֶה חֶלְקוֹ לַחֲבֵרוֹ. וְלָכֵן הַמִּנְהָג שֶׁהַקָּהָל קוֹנִים אֶתְרוֹג, וְכָל הַקָּהָל יוֹצְאִין בּוֹ. וְכָל מִי שֶׁיָּדוֹ מַשֶּׂגֶת, מְחֻיָּב לָתֵת דְּמֵי אֶתְרוֹג. וְעִם כָּל זֹאת, מוּטָב לָצֵאת בְּאֶתְרוֹג שֶׁל יָחִיד, אֲשֶׁר לוֹ כָּל הַמִּינִים מְהֻדָּרִים. כִּי מַה שֶּׁהַיָּחִיד מַקְנֶה לַחֲבֵרוֹ, עָדִיף טְפֵי.

בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לֹא יִתְּנוּ לַקְּטַנִּים לְטַוֵּל לוּלָב וְאֶתְרוֹג עַד לְאַחַר שֶׁיִּטְלוּ הַגְּדוֹלִים, כִּי הַקָּטָן קוֹנֶה וְאֵינוֹ מַקְנֶה מִן הַתּוֹרָה.

בְּכָל יְמֵי הֶחָג לְאַחַר תְּפִלַּת מוּסָף, נוֹהֲגִים לְהַעֲלוֹת סֵפֶר תּוֹרָה עַל הַבִּימָה, וּמַנִּיחִין אֶת אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ פָּתוּחַ עַד לְאַחַר אֲמִירַת הַהוֹשַׁעְנוֹת, שֶׁאָז מַחֲזִירִין אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה. וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶתְרוֹג וְלוּלָב, מַקִּיף אֶת הַבִּימָה שֶׁעָלֶיהָ סֵפֶר הַתּוֹרָה בִּשְׁעַת אֲמִירַת הַהוֹשַׁעְנוֹת. בְּכָל יוֹם, מַקִּיפִין פַּעַם אֶחָת. וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁהוּא הוֹשַׁעְנָא רַבָּה, מוֹצִיאִין אֶת כָּל סִפְרֵי הַתּוֹרָה וּמַעֲלִין אוֹתָן עַל הַבִּימָה, וּמַקִּיפִין שֶׁבַע פְּעָמִים, וְזֶכֶר לַמִּקְדָּשׁ, שֶׁבְּכָל יוֹם הָיוּ מַקִּיפִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ פַּעַם אַחַת, וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבַע פְּעָמִים. הַהַקָּפוֹת צְרִיכוֹת לִהְיוֹת לְצַד יָמִין. וּלְפִי שֶׁסֵּפֶר הַתּוֹרָה עַל הַבִּימָה, וְכָל הַצִּבּוּר צְרִיכִין לַהֲפֹךְ פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי סֵפֶר הַתּוֹרָה שֶׁעַל הַבִּימָה קֹדֶם שֶׁיַּתְחִילוּ לְהַקִּיף, וְאָז הֲוֵי צָפוֹן, יָמִין שֶׁלָּהֶם, לָכֵן מַקִּיפִין דֶּרֶךְ צָפוֹן. כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶתְרוֹג וְלוּלָב וְאֵינוֹ מַקִּיף, רָעָה הוּא עוֹשֶׂה. בִּקְצָת מְקוֹמוֹת נוֹהֲגִין בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּה וּבְשִׂמְחַת תּוֹרָה, שֶׁלְּאַחַר שֶׁהוֹצִיאוּ אֶת כָּל סִפְרֵי הַתּוֹרָה מִן אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ, מַעֲמִידִין לְתוֹכוֹ נֵר דּוֹלֵק, (לְרַמֵּז תּוֹרָה אוֹר, שֶׁכְּשֶׁאֵין שָׁם תּוֹרָה, צְרִיכִין לְאוֹר אַחֵר). וְאֵין זֶה מִנְהָג יָפֶה, וְיֵשׁ לְבַטְּלוֹ, כִּי אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ תַּשְׁמִישׁ חֹל, אֲפִלּוּ לְפִי שָׁעָה (ט"ז סִימָן קנד סָעִיף קטן ז, אבל בא"ר סִימָן תרסט מביא מנהג זה בשם הספר מ"צ).

בַּשַּׁבָּת, אֵין מַקִּיפִין, שֶׁגַּם בַּמִּקְדָּשׁ לֹא הָיוּ מַקִּיפִין, וְלָכֵן אֵין מַעֲלִים סֵפֶר תּוֹרָה עַל הַבִּימָה, אֶלָּא פּוֹתְחִין אֶת אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ עַד לְאַחַר אֲמִירַת הַהוֹשַׁעְנוֹת.

מִי שֶׁאֵרַע לוֹ אֵבֶל בֶּחָג, וְכֵן אָבֵל כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ עַל אָבִיו אוֹ אִמּוֹ, נוֹהֲגִין שֶׁאֵינוֹ מַקִּיף. וְיֵשׁ לוֹ לְכַבֵּד בְּאֶתְרוֹג וְלוּלָב שֶׁלּוֹ אֶת מִי שֶׁאֵין לוֹ, שֶׁיַּקִּיף הוּא.